

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményei

A szakvélemény címe: **Külföldi szerzői művek védelme**

Ügyszám: **SZJSZT – 06/14.**

A szakvélemény szövege

A Bíróság által feltett kérdések:

„A szakértőnek arra a kérdésre kell választ adnia, hogy a hozzáférhető szerzői jogi adatbázisok alapján mely országban hozták először nyilvánosságra a végzéshez mellékelt DVD-lemezen található, tartalom.xls nevű fájlban

1. „A” oszlopában 3,4,5,6,10 és 11 bűnjelszám alatt felsorolt filmalkotásokat
2. „B” oszlopában 1,2,6,10 és bűnjelszám alatt felsorolt, a „D” oszlopban felsorolt „PC” vagy „Szoftver” megjelölés alatt szereplő programalkotásokat (szoftvereket),
a fenti művekre a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (Szt.) 2. §-a alapján az e törvényben meghatározott védelem kiterjed-e?

3. A filmalkotások esetében azok belföldi forgalomba hozatalával kapcsolatos díjigény 2010 júliusában valamely belföldi közös jogkezelő szervezet jogkezelésébe tartozott-e? Ha igen, mely szervezet végezte a közös jogkezelést, mennyi volt az 1 db műpéldány DVD-n történő forgalomba hozatala után fizetendő jogdíj Szt. 92/H. § alapján jóváhagyott összege?

4. Egyéb megjegyzések.

Az eljáró tanács szakértői véleménye:

Ad 1-2. A származási ország azonosítását illetően az eljáró tanács általános érvénnyel megállapítja az alábbiakat:

Magyarország területén a külföldi szerzők védelme a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: Szt.) 2. §-a útján valósul meg. Ennek értelmében olyan műre, amely először külföldön került nyilvánosságra, az e törvényben meghatározott védelem csak akkor terjed ki, ha a szerző magyar állampolgár, vagy ha a szerzőt nemzetközi egyezmény, illetőleg viszonyosság alapján a védelem megilleti. Vagyis a külföldi szerzők esetében a nemzetközi egyezmény vagy a viszonyosság lehet irányadó a védelem megállapításánál.

A szerzői jogi védelemről szóló alapvető nemzetközi egyezmény az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9-i Berni Egyezmény (a továbbiakban: BUE), amelynek Magyarország vonatkozásában hatályos szövegváltozata a Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szöveg. (Ezt a szöveget Magyarországon kihirdette a 1975. évi 4. törvényerejű rendelet.) A BUE tagja – az adminisztrációját ellátó Szellemi Tulajdon Világszervezete honlapja szerint¹ – jelenleg 167 ország (a Földön jelenleg 193-196 országot lehet megszámlálni, az ENSZ-nek 193 tagja van).

¹ http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=15

Meghatározó jelentőséggel bír még a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi aspektusairól szóló Marrakesh-ben 1994. április 15-én aláírt egyezmény (a továbbiakban: TRIPS). Magyarországon kihirdette az 1998. évi IX. törvény. A TRIPS-nek tagja a Világkereskedelmi Szervezet (WTO) valamennyi tagja, 158 ország. Akad olyan állam a TRIPS-megállapodást aláírók között, amely nem tagja a BUE-nak, de ezekre nézve maga a TRIPS rendelkezik úgy, hogy annak tagjai magukra nézve kötelezőnek ismerik el a BUE rendelkezéseit is. [9. cikk (1) bekezdés *A Tagok betartják a Berni Konvenció (1971) 1-21. Cikkeiben, valamint a Függelékében foglaltakat. A Tagoknak mindazonáltal a jelen Megállapodás alapján nincsenek olyan jogaik és kötelezettségeik mint amelyeket rájuk a Berni Konvenció 6bis Cikke vagy az abból levezetett jogok ruháznak.*²]

A BUE – és így közvetve, a fenti utaló szabályon keresztül a TRIPS – egyik alapelve a **nemzeti elbánás elve**. A BUE 5. cikkének (1) bekezdése értelmében *az ezen Egyezmény által védett műveik tekintetében a szerzők – a mű származási országa kivételével – az Unió valamennyi országában azokat a jogokat élvezik, amelyeket a vonatkozó törvények a belföldieknek most vagy a jövőben biztosítanak, valamint azokat a jogokat is, amelyeket ez az Egyezmény külön megad.* Ebből következően a BUE-, illetve TRIPS-tag országból származó külföldiek számára azonos védelmet kell biztosítani, mint a magyar jogosultaknak (ez tükrözi az Szjt. 2. §-a).

A BUE 36. cikke (amely szintén részét képezi a TRIPS-nek is) kimondja, hogy *az ezen Egyezményhez tartozó valamennyi ország kötelezi magát, hogy az alkotmányának megfelelően megteszi az ezen Egyezmény végrehajtásának biztosításához szükséges intézkedéseket.* Ez a rendelkezés a jogérvényesítési eszközök bevezetését is magában foglalja, és alkalmazandó rá a nemzeti elbánás elve: azaz nem lehet többletfeltételekhez kötni a TRIPS-tag államokban honos szerzők jogainak érvényesítését.

Ugyanez következik a TRIPS 41. cikkéből is, amely szerint *a Tagok kötelesek biztosítani, hogy a nemzeti jogukban rendelkezésre álljanak azok a jogérvényesítési eszközök, amelyek a jelen Megállapodásban meghatározott, szellemi alkotásokra vonatkozó jogok megsértése esetén hatékony eljárást tesznek lehetővé, ideértve a jogsértések megelőzésére, valamint a további jogsértésektől való elrettentésre szolgáló, megfelelő jogorvoslatokat. Az említett eljárásokat oly módon kell alkalmazni, hogy ne gátolják a törvényes kereskedelmet és biztosítékot nyújtsanak a velük való visszaéléssel szemben.* Ugyanennek a cikknek a (2) bekezdése azt is kimondja, hogy *a szellemi tulajdonjogok érvényesítésével kapcsolatos eljárás legyen korrekt és méltányos. Ne legyen indokolatlanul bonyolult vagy költséges; ne legyenek ésszerűtlenül hosszú határidők és indokolatlan késedelmek.* Tekintettel pedig megint csak a nemzeti elbánás elvére, ez azt is jelenti, hogy a fenti értelemben vett külföldiek jogérvényesítése nem lehet bonyolultabb, vagy költségesebb, mint a nemzeti jogosultaké, és főképpen nem lehet mesterséges, és nem objektíven leküzdhető jogi akadályokat támasztani a jogérvényesítés elé.

A TRIPS-tagállamok imént leírt kötelezettségeit a büntetőjog alkalmazása tekintetében is kifejezetten megerősíti a TRIPS, amelynek 65. cikke előírja a szerződő államok számára a büntetőjogi szankciók bevezetésének kötelezettségét. Eszerint *a Tagok alkossanak büntetőeljárás és büntetési jogszabályokat, és pedig minimálisan a szándékos védjegyhamisítás és a kereskedelmi nagyságrendű (üzletszerű) szerzői jogi kalózkodás esetére. Az alkalmazandó eszközök között szerepeljen a szabadságvesztés és az elrettentéshez (visszatartáshoz) elegendő összegű pénzbüntetés; ezek legyenek összhangban a hasonló súlyú*

² A BUE 6bis cikke a szerzők személyhez fűződő jogairól szól, a vagyoni jogokat nem érinti.

bűncselekményekkel kapcsolatban alkalmazott büntetéssel. Adott esetben a szankciók között szerepeljen a jogsértést megvalósító termék lefoglalása, elkobzása és megsemmisítése; ugyanez vonatkozzék a bűncselekmény elkövetésénél döntő szerepet játszott anyagokra, eszközökre. A Tagok a szellemi tulajdonjogok megsértésének egyéb eseteire is létrehozhatnak büntetőeljárási és büntetési szabályokat, különösen, ha a bűncselekményt szándékosan és kereskedelmi méretekben (üzletszerűen) követik el.

(Vissza kell itt utalni ismét a nemzeti elbánás elvével kapcsolatban kifejtettekre, annak hangsúlyozásával, hogy a TRIPS nem csak az anyagi, hanem az eljárási jogok tekintetében is megköveteli ennek érvényesülését.)

Mindezekből az következik, hogy a TRIPS-ben részes államok jogosultjainak nem lehet alacsonyabb a védelmi szintje (nem követelhető a védelemben plusz szempontnak való megfelelés), mint a nemzeti jogosultak esetében.

Meg kell azt is jegyezni, hogy ugyanerre a következtetésre kell jutni az Európai Unió más tagállamainak jogosultjai tekintetében az állampolgársági diszkriminációt szigorúan tiltó elsődleges uniós jog (EUMSZ 18. Cikk) alapján is. (A polgári jogérvényesítésben a részletes harmonizáció ezt kiegészíti, a büntetőjogi harmonizáció ezen a téren egyelőre hiányos, de aligha tenne lehetővé megkülönböztetést.)

A hozzáférhető szerzői jogi adatbázisok kérdésére rátérve hangsúlyozni kell, hogy a szerzői jogi védelem alakszerűségtől mentes, az ilyen feltételek előírását kizárja a BUE és a TRIPS is. A BUE 5. cikkének (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik: *E jogok élvezete és gyakorlása nincs kötve semmiféle alakszerűséghez és független attól, hogy a mű a származásának országában védelem alatt áll-e. Ennélfogva – az ezen Egyezményben foglalt kikötéseken kívül – a védelem terjedelme, valamint a szerzői jogainak védelmére biztosított eszközök igénybevétele tekintetében kizárólag annak az országnak a törvényei irányadók, ahol a védelmet igénylik.*

Eszerint pedig a BUE-tag országok nem köthetik a védelmet például a művek regisztrációjához, nyilvántartásba vételéhez, bármilyen adatbázisban való kötelező megjelenítéséhez. Ez nem zárja ki természetesen az önkéntes adatbázisokba való felvételt bármely mű esetében (ilyen adatbázisok, nyilvántartások természetesen Magyarországon is vannak), de ezek szükségszerűen mindig csonkák, hiányosak lesznek.

Ebből fakadóan pedig **az eljáró szakértői tanácsnak szerzői jogi szempontból nincs módjában beazonosítani valamennyi vizsgálandó mű esetében a származási országot, hiszen ezt csak akkor tudná megtenni teljes bizonyossággal, ha a fenti tilalom megszegésével az országok kötelezően regisztrálnák a műveket**, és reálfólium típusú (mint pl. az ingatlan nyilvántartás) nyilvántartások léteznének a szerzői jog és a jogosultak adatainak igazolására.

Emiatt viszont a tömegesen érintett művek védettsége fennállása megállapításának során csak a következőképpen lehet eljárni. Bizonyítási eljárás nélkül – a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 75. §-ának (3) bekezdése szerint **köztudomású ténynek kellene tekinteni azt, hogy az eljárásban érintett nagyszámú külföldi mű és jogosult esetén a nemzetközi szerződések hálózata folytán a külföldi szerzők művei és teljesítményei az Sztj. szerinti védelemben részesülnek.**

Alátámasztja ezt, hogy a megkeresés mellékletében listázott alkotások címéről ránézésre is megállapítható, hogy az elmúlt 10-15 évben nyilvánosságra hozott alkotásokról van szó, ahol pedig ez nem evidens, a címből következtetni lehet, hogy védett. Ugyanerre az eredményre lehet jutni, ha valaki végigtekinti a BUE, illetve a TRIPS tagságát: az nemigen cáfolható, hogy a magyarországi forgalomba kerülő filmalkotások, illetve szoftverek mindegyike olyan országokból származik, amelyek tagjai ezeknek az egyezményeknek, vagyis vonatkoznak rájuk a fent említettek szerint a magyar jog szabályai. (A komoly film-, illetve szoftveriparral rendelkező országok mind tagjai ezeknek az egyezményeknek.)

Mindezek alapján a megkeresés mellékletében listázott alkotások honossága a fentiek szerint tisztázottnak tekintendő: **az Sztj. 2. §-a alapján a magyarországi szerzői jogi védelem feltételei fennállnak.**

Ad 3. E kérdés kapcsán előre kell bocsátani, hogy a filmalkotások forgalomba hozatala a szerzők kizárólagos jogába tartozik, tehát nem „díjigény” illeti meg őket, hanem kizárólagos engedélyezési jog az Sztj. 23. §-a alapján, amely szerint *a szerző kizárólagos joga, hogy a művét terjessze, és hogy erre másnak engedélyt adjon. Terjesztésnek minősül a mű eredeti példányának vagy többszörözött példányainak a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele forgalomba hozatallal vagy forgalomba hozatalra való felkínálással.*

A filmszerzők ezt a jogukat átruházhatják megfilmesítési szerződés keretében. Az Sztj. 66. § (1) bekezdés értelmében *a filmalkotás létrehozására kötött szerződés (a továbbiakban: megfilmesítési szerződés) alapján a szerző – kivéve a szöveges vagy a szöveg nélküli zenemű szerzőjét – ellenkező kikötés hiányában átruházza az előállítóra a filmalkotás felhasználására és a felhasználás engedélyezésére való jogot.* Ugyanezen § (3) bekezdése értelmében *a szerzőt minden egyes felhasználási mód tekintetében külön-külön díjazás illeti meg még akkor is, ha egyébként átruházta a kizárólagos jogát a filmelőállítóra. A felhasználáshoz kapcsolódó bevételnek minősül az a támogatás is, amelyet az előállító a film megvalósításához kap. A díj megfizetésére az előállító köteles.*

A mű eredeti példányának vagy többszörözött példányainak a nyilvánosság számára történő hozzáférhetővé tétele forgalomba hozatallal vagy forgalomba hozatalra való felkínálással a szerzők vagyoni jogai tekintetében Magyarországon **közös jogkezelésbe tartozik.** A díj beszedésére és felosztására a hatáskörrel rendelkező hatóságnál (jelenleg a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala) bejegyzett közös jogkezelő szervezet a filmek rendezői és operatőrei és filmírói vonatkozásában a FilmJus Filmszerzők és Előállítók Szerzői Jogvédő Egyesülete – a továbbiakban: FilmJus.³ Ehhez az állításhoz a következő korlátozások tartoznak.

A műpéldányoknak a **nyilvános vetítés céljára való átadása** a nyilvános előadási (vetítési) – az előállító és a forgalmazó közötti – szerződés tárgya, nem tartozik a közös jogkezelésbe. A **filmelőállítók javára az Sztj. 82. § (1) bekezdésben megállapított** kizárólagos terjesztési jog ugyancsak nem tartozik a közös jogkezelésbe, azt az előállítók egyedi szerződésekkel maguk gyakorolják.

A közös jogkezelő szervezet ezt a szerzőket megillető jogot önkéntes közös jogkezelés alapján kezeli, vagyis a közös jogkezelésről a törvény nem rendelkezik, de a jogosultak a saját döntésük alapján közös jogkezelésbe adták ezt a jogukat. Az Sztj. értelmében ez kiterjesztett közös jogkezelést jelent, vagyis a bejegyzett közös jogkezelő szervezet a bejegyzett vagyoni jogra nézve valamennyi érintett jogosultat képviseli.

³ <http://kjk.sztjh.gov.hu/szervezetek/adatlapok/FilmJus?jogjogid=342>

Ezt az elvet két szempontból rontják le: Az Szjt. 87. § (3) bekezdése alapján van lehetőség a jogkezelés alóli kilépésre, ahogy ez az SZTNH fent hivatkozott, vonatkozó adatbázisában feltüntetésre is került. Ld. 3.08. Filmalkotások többszörözésének és példányonkénti terjesztésének joga [Szjt. 18. §, 23. § (1), (2), (5) bek.; a jogosultak elhatározásán alapuló (önkéntes) közös jogkezelésbe tartozó vagyoni jog] (* a jogosult az érintett közös jogkezelő szervezethez intézett írásbeli nyilatkozatában előzetesen tiltakozhat művei vagy kapcsolódó jogi teljesítményei felhasználásának közös jogkezelés körében történő engedélyezése ellen az Szjt. 87. § (3) bek. alapján)] **Vagyis előfordulhat az, hogy egyes szerzők az Szjt. hivatkozott rendelkezése alapján nyilatkozatot tettek és így egyénileg gyakorolják a jogaikat.**

Másrészt a közös jogkezelő szervezet felhatalmazása a díj érvényesítésére a FilmJus 2010. évi díjszabásának 1.2. pontja alapján sem terjed ki valamennyi szerzőre. Az említett díjszabás első mondata szerint a *jogdíjak a magyarországi gyártású (azaz magyarországi székhellyel rendelkező filmelőállító által előállított) filmalkotások analóg vagy digitális hordozón (pl. videoCD, CD-R, CDi, DVD) történő többszörözése, illetve példányonkénti terjesztése után fizetendők.* Ebből következően a FilmJus felé **csak a – leegyszerűsítetten – magyar alkotások után** kell a díjat megfizetni. Ez nem mentesíti a felhasználót a külföldi filmek után járó díj megfizetése alól, de azt közvetlenül a szerzők (vagy képviselőjük) számára kell megfizetni.

Külön kérdés, hogy a szóban forgó jogdíjat **ki köteles megfizetni?** Az Szjt. 66. § (3) bekezdése alapján a díj megfizetésére a filmalkotás előállítója köteles a szerzők felé. Ugyanakkor ez alól a FilmJus díjszabása kivételt teremt, amikor kimondja, hogy ettől el lehet térni, *ha a filmelőállító és a felhasználó együttes nyilatkozatával bizonyítja, hogy az előállító a felhasználóval kötött szerződésében a szerzői jogdíj fizetésének kötelezettségét kifejezetten és egyértelműen áthárította a felhasználóra, mely utóbbi esetben a jogdíjat a felhasználó köteles megfizetni (a továbbiakban egységesen: jogdíjfizetésre kötelezett). A jogdíjfizetésre kötelezett mentesül a FilmJus-nak történő jogdíjfizetés alól, ha vagy a szerző vagy a filmelőállító (szerződéses vagy egyoldalú) nyilatkozatával igazolja, hogy az 1.1. pontban felsorolt filmszerzők az adott felhasználás után egyedi megállapodás alapján jogdíjban részesülnek, vagy azt, hogy az 1.1. pontban felsorolt filmszerzők kifejezetten lemondtak az őket az adott felhasználás után megillető jogdíjról.*

A **FilmJusnak fizetendő díj mértékére** vonatkozóan a FilmJus díjszabás 2. pontja részletes rendelkezéseket tartalmaz, egy komplex számítási rendszer szerint lehet filmenként megállapítani a díj mértékét. Eszerint:

„2.1. A jogdíj mértéke függ egyrészt a többszörözött mű árától, másrészt a többszörözés példányszámától, harmadrészt a felhasznált szerzői jogi védelem alatt álló filmalkotásnak (filmalkotásoknak) az adott hordozón lefoglalt arányától.

A fizetendő jogdíj kiszámításának módszere:

A példányonkénti, fogyasztói (ÁFÁ-t magába foglaló) ár 8%-a, vagy a felvételkiadó nettó (ÁFA nélküli) átadási árának (terjesztők számára közzétett katalógusár, PPD) 11%-a, szorozva a megjelenés példányszámával, szorozva a hordozón felhasznált szerzői jogi védelem alatt álló filmalkotás (filmalkotások) elfoglalt helyének arányával (a hordozó teljes, használt kapacitásához viszonyítva). Az előző mondat alapján kiszámított jogdíjat elosztva a film perchorosszával, a kapott összegnek meg kell haladnia a 0,64 Ft-ot (minimumjogdíj).

A speciális célú, nem önálló terjesztésre szánt hordozók (pl. lapmelléklet) többszörözése esetén fizetendő jogdíjat, illetve az esetleges kedvezmény mértékét a FilmJus a hasonló felhasználások elveinek a figyelembevételével, esetenként állapítja meg.

2.2. Az egyenlő bánásmód követelményét szem előtt tartva a jelen jogdíjközlemény hatálya alatt az alábbi jogdíjkedvezmény adható: amennyiben a jogdíjfizetésre kötelezett egyedi megállapodást köt a FilmJus-szal a jogdíjközlemény alapján a rendszeres adatszolgáltatásról, valamint szerződészerűen, teljes körűen adatot szolgáltat és együttműködik a FilmJus-szal, akkor a FilmJus az adott jogdíjfizetésre kötelezettre vonatkozóan a fizetendő jogdíjnak a 2.1. pontban meghatározott minimumát 30 %-kal csökkentett összegben veszi figyelembe.

2.3. A 2.1. pontban megállapított jogdíj nem tartalmazza az általános forgalmi adót, melyet a jogdíjfizetésre kötelezettek a megállapított jogdíjon felül, a mindenkor hatályos jogszabályoknak megfelelően kell megfizetnie.”

A díjszabás a 3. pontjában részletes adatszolgáltatási kötelezettséget is előír.

Ad 4. A megkeresésben hivatkozott elvi bírósági határozat (EBH) kapcsán az eljáró tanács meg kívánja jegyezni, hogy az EBH nem jogszabály, így nem bír feltétlenül jogi kötőerővel. Magyarország Alaptörvénye T) cikk (2) bekezdése értelmében jogszabály csak a törvény, a kormányrendelet, a miniszterelnöki rendelet, a miniszteri rendelet, a Magyar Nemzeti Bank elnökének rendelete, az önálló szabályozó szerv vezetőjének rendelete és az önkormányzati rendelet. Jogszabály továbbá a Honvédelmi Tanács rendkívüli állapot idején és a köztársasági elnök szükségállapot idején kiadott rendelete.

Elvi bírósági határozatként teszik közzé a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 31. § (2) bekezdése értelmében a Kúria ítélkező tanácsának konkrét ügyben hozott határozatát, ha a Kúria ítélkező tanácsa valamely, a társadalom széles körét érintő vagy a közérdek szempontjából kiemelkedő jelentőségű ügyben elvi kérdésekre is kiterjedő határozatot hozott, és a tanács elnöke a határozat írásba foglalását követően tájékoztatta arról az érintett szakág szerint illetékes kollégiumvezetőt, majd a kollégiumvezető a határozatot az elvi közzétételi tanács elé terjesztette, és ez döntött annak elvi bírósági határozatként történő közzétételéről.

Az elvi bírósági határozat ugyan a következő döntések során orientálja a bíróságokat, de a bírósági törvény 32. §-a alapján mód van arra is, hogy az EBH-tól eltérjenek, még hozzá abban az esetben, ha a Kúria valamely ítélkező tanácsa jogkérdésben el kíván térni a Kúria másik ítélkező tanácsának elvi bírósági határozatként közzétett határozatától vagy közzétett elvi bírósági döntéstől. Ilyen esetben jogegységi határozat hozatalára van szükség.

Ebből fakadóan tehát nem kizárt az, hogy a Kúria egy másik tanácsa a nemzetközi és uniós jogi szempontok szélesebb körben történő figyelembevételével az EBH-tól eltérő következtetésre jusson és „kiváltsa” a megkeresésben hivatkozott EBH-t.

Budapest, 2014. március 14.

dr. Gyertyánfy Péter
a tanács elnöke

dr. Grad-Gyenge Anikó
a tanács előadó tagja

Mamuzsics Gábor
a tanács szavazó tagja